

ספר

אוצרות המועדים

מועדי תשרי

חודש אלול • ימים נוראים • זמן שמחתנו

עיונים • ביאורים והידושים
דרושים • שיחות קודש

מלוקט ומעובד ממשנתו של

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

פתח דבר

מתוך שבח והודיה להשי"ת הננו להגיש בפני רבנן ותלמידיהון, קהל לומדי ומחבבי תורה וחסידות, ספר "אוצרות המועדים" – עיונים, ביאורים וחידושים במשנת המועדים, אשר ירוו כל צמא לדבר ה' המבקש להתוות דרכו ולחגוג את מועדי ה' כפי שמוארים באור תורה ובאור תורת החסידות – מלוקטים ממרחבי פרד"ס תורתו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

ישמו יאה לו – "אוצרות המועדים", כי באמריו וביאוריו פותח ספר זה צוהר לאוצרות הפנימיים הטמונים בעמקי ענייני המועדים, הן בביאור עניינים מוקשים ובחידוש ופולפול בתורת המועד ובסוגיותיו, והן בענייני עבודת האדם את השי"ת, כפי הדרך היעודה לכל מועד ומועד.

ולמען הקל על הלומדים, שיוכל כל אחד למצוא מבוקשו בלא עמל וטורח, חילקנוהו לארבעה מדורים: "עניינו של יום" – מאמרים לכללות מהות ותוכן המועד, ועבודת השי"ת שבו, "שואלין ודורשין" – חידושים וביאורים בענייני המועד, "חידושי סוגיות" – עיון ופולפול בסוגיות המועד בש"ס וברמב"ם, "פנינים קצרים" – ביאורים, דרוש ואגדה וענייני הדרכה. ועל כל אלה הוספנו גם כמה "שיחות קודש" בשייכות לכל מועד ומועד, בעניינים יקרים ומועילים בעבודת השי"ת.

תורת רבינו, הרחבה מיני ים ובלולה מכל ענייני פרד"ס התורה – נתברכה בשפע עצום ומפליא בביאור ענייני המועדים, אשר אמרם רבינו בדברות קדשו בעת ההתוועדויות ושיחות הקודש, ונדפסו בסדרות הספרים 'לקוטי שיחות' ו'תורת מנחם'. אך דא עקא, שפזורים הם זה בכה וזה בכה, והמבקש ללמוד ענייני המועד צריך לכתת רגליו ולחפשם, ולזאת לוקטו כאן לפונדק אחד עניינים עיקריים ויסודיים בתורת כל מועד. אך עלינו להבהיר כי "יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן", ואין המכוון בספר זה ללקט כל תורת רבינו בעניינים אלו, אלא להביא בפני הלומד עניינים נבחרים, בסדר ובכלי נאה.

וזאת למודעי, כי בכדי להביא בפני הלומד תורה סדורה ולהקל על המעיינים, הופקדו חבר מערכת לערוך את הביאורים המובאים בספר זה, ובאיזהו מקומן הובאו הדברים בשינוי סדר

תוכן ענינים

שער ראשון

חודש אלול

עניניו של יום

א. "חודש החשוב" ועבודתו 17.

מה מהות העבודה ד"אני לדודי ודודי לי" ובמה היא נעלית על "דודי לי ואני לו"? / מדוע עובר עבירה מכונה "רוצח נפש", מיהו "גואל הדם" ואיך חודש אלול משמש "עיר מקלט"? / מהי "צדקה רוחנית" ומהו שיש ליתן אותה באופן של "איש לרעהו"? / "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה" - מדוע הקדימו חז"ל את עניין ה"תשובה" ל"מעשים טובים", הרי תשובה היא רק אם לא היו מעשים טובים? / ואיך קשורה עבודת חודש אלול לגאולה העתידה? / ביאור נרחב ומאיר לאופני עבודת ה' הנדרשים בחודש אלול, בהתאם לרמזי החודש שמצינו בספרי גדולי ישראל

ב. "משל למלך בשדה" - אור חדש ל'אלול'. 22

בימי חודש אלול מאיר אור אלקי נעלה בדוגמת שבת ויו"ט, מדוע לא נקבעו לימים טובים? / "המלך בהיכלו" ו"המלך בשדה" - במה הוא ההבדל בין שני המצבים? / מהי העבודה המוטלת עלינו, בכדי לזכות להקביל את פני המלך בבואו לשדה? / מי הם "אנשי העיר" האמורים במשל? ומה בדבר אנשי ה"מדבר"? / ביאור נרחב ב"משל למלך בשדה" אשר המשיל כ"ק רבינו הזקן אודות יסוד ענין חודש אלול ועבודתו, ה"מאיר" את עבודת חודש אלול על כל פרטיה

שואלין ודורשין

א. אלול - החודש שמעורר את הקשר 29.

חודש אלול הוא חודש כללי, שימיו ימי התשובה והרחמים ובו היא עבודת ההכנה לימים הנוראים. מדוע על אף כל זאת לא מצינו שיתפרשו בגמרא ובראשונים דינים מיוחדים בשייכות אליו? / ביאור נפלא בענייני המיוחד של חודש הרחמים והסליחות על-פי ביאור בגדר חינוך הקטנים

ב. לקב"ה "הותרה" נטילת "שוחד"? 35.

במדרש מבואר שענין התשובה הוא "לקיחת שוחד" של הקב"ה. כיצד יתכן לומר ש"ה' אלוקים אמת", יקח שוחד ח"ו להטות דין? / מהו "שינוי מעשה" בתשובה - "שב מרשעו" או "משנה מעשיו כולן"? / ביאור בגדר ה"שוחד" שכתשובה על-פי חילוק בין 'גברא' ל'חפצא' בעבודת התשובה

חידושי סוגיות

א. בהא שזדונות נעשו לו כזכויות 44

יביא קושיית המהרש"א דהחוטא נשכר, ויבאר כוונת הש"ס שזהו כיון שהזדונות הם סיבת התשובה / ידקדק בל' הש"ס ויסיק, דלא רק לגבי הגברא נחשבים לזכות אלא שהחפצא עצמה נתהפכה / יפלפל בהנפק"מ לדינא בין תשובה מיראה ומאהבה, ויוכיח מדיני קידושין דכמה דרגות בתשובה מאהבה / יבאר דגדר "נעשו כזכויות" הוא בדוגמת הכשר מצוה, ויפלפל בגדרי הכשר מצוה / יקשה היאך נעמיס לומר דמעשה עבירה עצמו סופו להיות זכות, ויבאר על פי מה שמצינו בדיני דשיל"מ / יסיק דעפ"ז נמצאת מעלה בתשובה יותר מכל דיני התורה לענין "חלות" למפרע

ב. ביאור הברייתא דג' חילוקי כפרה 47

יביא תירוצי המהרש"א והעקידה אודות ג' חילוקי כפרה דראב"ע / יקדים דנראה כפירוש העקידה ויפלפל בדבריו, אך יקשה מאי נפק"מ להלכתא בין רמב"ח לראב"ע / יחלק בגדר התשובה, דהוא אמכאן ולהבא לבד, ואילו הכפרה אינה אלא תוצאה אשר אינה בכלל החיוב והמצוה / יבאר חידושו דראב"ע דקאי בכפרה שהיא סניף ושלימות בקיום המצוה, דהוי מחיים דוקא

פנינים

עיונים וביאורים 52

"לדוד ה' אורי וישעי" - בעבודת חודש אלול / איך יכולה תשובה לעקור עוון שהיה לפניו? / "הרועה בשושנים" - חודש הרחמים והתורה / ג' חלקים במזמור - ג' שלבים בתשובה / ראשית "עורו", שנית "חפשו" / יש תשובה בכני נח?

דרוש ואגדה 56

ב' שיטות ב"תשובה במניין המצוות" / ערי מקלט - מדוע רק בארץ ישראל? / ארבע תשובות ו'תשובה' אחת / מדוע באלול די בתקיעת עשר קולות? / רצונו האמיתי של כל אחד מישראל

תורת חיים 59

לכוין הדרכים עבור האחים / הדרך פתוחה לכולם! / הזמן לתקן ולהשלים את המצוות

שיחות קודש 59

ה"עלוקות" של אלול / "חכמתו" של יהודי יקרה אצל הקב"ה

סימן ב

"משל למלך בשדה" – אור חדש ל'אלול'

בימי חודש אלול מאיר אור אלקי נעלה בדוגמת שבת ויו"ט, מדוע לא נקבעו לימים טובים? / "המלך בהיכלו" ו"המלך בשדה" – במה הוא ההבדל בין שני המצבים? / מהי העבודה המוטלת עלינו, בכדי לזכות להקביל את פני המלך בבואו לשדה? / מי הם "אנשי העיר" האמורים במשל? ומה בדבר אנשי ה"מדבר"?

ביאור נרחב ב"משל למלך בשדה" אשר המשיל כ"ק רבינו הזקן אודות יסוד ענין חודש אלול ועבודתו, ה"מאיר" את עבודת חודש אלול על כל פרטיה

אודות חודש אלול, ידוע המשל שמביא כ"ק רבינו הזקן נ"ע בספרו לקוטי תורה:

"משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאיין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם. ובאמת העירה הרי הם הולכים אחריו. ואחר כך, בבואו להיכל מלכותו, אין נכנסים כי

אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה. וכך העניין על דרך משל בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה".

והנה, משל זה עומק נפלא יש בו, ומאיר הוא באור יקרות את העבודה של חודש אלול, ואת הקשר העצמי בין ישראל לקוב"ה המתגלה בחודש מיוחד זה. ולהלן יתבארו כמה מהעניינים הנפלאים המבוארים במשל זה.

המלך "בשדה" ובעובדין דחול

ותחילה יש להקדים, שבמשל זה בא רבינו הזקן נ"ע לתרץ קושיא:

בספרי הקבלה? מובא שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים, "שהם הארת העליונות מאד"³, והיינו, הארות וגילויים נעלים ביותר מקדושתו ית'.

וצריך ביאור, הרי, כל הימים המיוחדים שבמשך השנה, כמו שבתות וימים טובים, טעם מעלתם על שאר ימים הוא מפני שבהם מאירים גילויים נעלים מקדושתו ית'. וא"כ, כיון שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים, מדוע אין קדושה בימי חודש אלול, ואינם יו"ט?

ועל זה מביא רבינו הזקן משל זה, כי באמצעותו מבואר היטב ההפרש בין אופן התגלות קדושתו ית' בשבתות וימים טובים, לאופן התגלותו בחודש אלול.

ביאור הדברים:

החילוק בין מלך הנמצא "בהיכל מלכותו" למלך הנמצא ב"שדה" הוא, שכאשר הוא ב"היכל מלכותו", אזי "אין נכנסים כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה" משא"כ בשדה "רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם".

והוא-הוא ההפרש בין אופן התגלות מלכותו של הקב"ה בשבתות וימים טובים, לאופן התגלותו בחודש אלול:

הטעם לזה ששבתות וימים טובים אסורים במלאכה הוא כי בימים אלו מאירה קדושה נעלית ביותר של הקב"ה, שכדי להרגיש קדושה זו על האדם "להיכנס" רק "ברשות" ולהיות מה"מובחרים שבעם ויחידי סגולה". ולכן, כדי שירגיש האדם קדושת השבת והיו"ט עליו להתקדש ולהפשיט

(2) ראה משנת חסידים מס' אלול פ"א מ"ג. פרי עץ חיים שער כ"ד (שער ר"ה) פ"א.

(3) לשון רבינו הזקן בלקוטי תורה שם.

עצמו מכל ענייני החולין, ורק אז ביכלתו להכנס ל"היכל מלכותו".

משא"כ בחודש אלול, הימים אינם אסורים במלאכה, ואינם יום טוב או שבת, כי אז מאירה קדושתו ית' לכל אדם באשר הוא, שהרי הטעם לזה שמאירים אורות נעלים אלו בחודש זה הוא כדי לעורר את ישראל לתשובה, וא"כ, גם אדם שאינו מה"מובחרים שבעם", אלא אדרבה, חטא ופגם ועבר את הדרך ר"ל, גם הוא צריך להתעורר ולהרגיש גילוי מלכותו ית' בחודש זה כדי לשוב אליו ית'.

וזהו שבאלול מאירה קדושתו יתברך ב'שדה', שהוא משל למקום שבו אין לבושים בבגדים חשובים כמתאים ל"היכל מלכותו", אלא לבושים בבגדים המתאימים לעבודת השדה, שם עוסקים בעבודת האדמה כחרישה וזריעה וכיו"ב, וגם לשם מגיע המלך, ומתגלה באופן שביכולתו של כל אחד ואחד לגשת אליו ולקבל פניו.

והנמשל:

גילוי מלכותו ית' שבחודש אלול הוא גם למי שאינו עוסק בדברים קדושים, אלא בעובדין דחול, ולא הפשיט עצמו מעסקיו בענייני עולם הזה, אלא 'לבוש' בבגדי ה'שדה', וגם אליו מגיע המלך, וביכלתו לגשת ולהקביל פני המלך, והמלך יקבלו בסבר פנים יפות, ויראה לו פנים שוחקות.

המלך בשדה, אך צריך "לרצות" לראותו

לאחר שנתבאר היטב מדוע ימי אלול אינם שבתות ויו"ט, שהוא מפני שאז מתגלה מלכותו ית' גם ב'שדה' ולא לו שאינם מה"מובחרים שבעם", שומה עלינו לבאר עוד חילוק מהותי בין גילוי מלכותו ית' ב'שדה' בחודש אלול לאופן גילוי מלכותו 'בהיכל מלכותו' בשבתות וימים טובים, ובזה גם יבואר הטעם לזה שבשבתות וימים אכן אין נכנסים אל המלך כי אם "המובחרים שבעם" – אלו שהפשיטו עצמם ונתעלו מעובדין דחול, ועוסקים רק במילי דשמיא.

דהנה עיון בפרטי החילוק בין "מלך בשדה" ל"מלך בהיכלו" מראה חילוק מהותי ביניהם:

כאשר המלך הוא בהיכל מלכותו, אזי הוא לבוש בלבושי מלכות ובכתר מלכות, ובאופן של "מלך בפניו תחזינה עיניך"⁵ בכל הדרו ויוקר כבוד מלכותו. וכאשר המלך במצב כזה, הרי כל

(4) ראה לשון כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע ב'אור התורה' פ' ראה סוף עמ' תתו י"ג מדות המאירים באלול הם הרחמים על חיי הנשמה לעוררה בתשובה.

(5) ישע' לג, יז.

דרוש ואגדה

ב' שיטות ב"תשובה במניין המצוות"

נחלקו האחרונים אם תשובה נמנית במנין המצוות או לא; שיטת המנחת חינוך¹ היא, דתשובה אינה מצוה. אמנם יש שחלקו עליה² וסבירא להו דהוה בכלל מצוות עשה, וכן משמע בבירור דעת רבינו הזקן באגרת התשובה שלו³, שכתב "והנה מצות התשובה מן התורה כו".

ונראה לבאר ב' שיטות אלו על-פי פנימיות הדברים:

ידוע אשר המצוות הן כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכאשר האדם הוא שלם בתרי"ג המצוות אזי הוא תמים בכל אברי הנפש, ואם מחסר איזו מצוה, ח"ו, הרי נעשה מחוסר אבר⁴; והתשובה, שהיא למעלה מכל המצוות – מגעת היא בנפש עצמה שלמעלה מהכוחות (- 'אברי הנפש'), והיא מקור חיותם [דשם מעיקרא אין 'נוגע' פגם החטאים⁵] ולכן בכוחה לתקן ולמלאות הפגם שנעשה בהם.

ועל-פי זה מובנת השיטה שתשובה אינה מצוה – כיון שהיא אינה כנגד אבר וכוח פרטי בנפש (תרי"ג כוחות – תרי"ג מצוות), אלא עניין כללי השייך לנפש עצמה, שלמעלה מהכוחות.

אולם שיטת רבינו הזקן היא, שתשובה היא בכלל המצוות – כי סוף סוף תכלית המכוון דתשובה הוא, שלא תהיה רק כפי שהיא בכללות הנפש (דזה יכול לבוא לידי ביטוי גם ברצון

(1) מצוה סוד, וע"ש.

(2) ראה קרית ספר (למב"ט) על הרמב"ם ריש הל' תשובה. וראה בזה בלקוטי שיחות חלק לח ע' 19.

(3) בספר התניא, פרק א.

(4) ראה לקוטי תורה נצבים ד"ה כי המצוה.

(5) ראה תניא ספכ"ד.

כללי לידבק בקב"ה לברד⁶, אלא – שתביא את האדם לקיים המצוות כדבעי (ועי"ז – לתקן הפגם בכוחות הנפש);

ולכן, אף שהתשובה היא עניין בכללות הנפש, נכללת היא במנין המצוות – בכדי להדגיש שהתשובה צריכה להביא לקיום המצוות ומעשים טובים בפועל.

ערי מקלט - מדוע רק בארץ ישראל?

חודש אלול הוא ה"עיר מקלט" שהועיד הקב"ה עבור החוטא (כמרומוז בראשי התיבות 'אלול' שבפסוק "אנה לידו ושמתי לך"⁷, האמור בערי מקלט)⁸; ויש לבאר, דבדיני ערי מקלט יש בכדי ללמדנו דרכי התשובה:

דהנה, בספרי⁹ אמרו, שערי מקלט נוהגות בארץ ישראל דוקא ולא בחוץ לארץ. אך מכל מקום, ביכולתן של ערי המקלט שבארץ ישראל לקלוט גם רוצחים מחוץ לארץ.

ולכאורה – הלא ארץ ישראל עניינה (כאמור במדרש¹⁰): "למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה", ומכאן ניתן להסיק, שחוץ לארץ פירושו – 'חוץ' לרצון זה; וכיון שכן צריך ביאור, מדוע ערי מקלט, שעניינן כפרה וזיכוך לנמלט אליהן ("גלות מכפרת"¹¹), אינן נוהגות בחוץ לארץ, שהוא מקום הדורש כפרה וזיכוך ביותר?

והביאור בזה – בדרך הדרוש:

בכדי שיכופר עונו של אדם ונפשו תזוכך, נדרש הוא, כמובן, לעשות תשובה. ובתשובה ישנם שני עניינים: חרטה על העבר וקבלה על להבא¹². ומובן, שחרטה לבד בלא קבלה על העתיד, אין

(6) ובדוגמת התשובה דר"א בן דורדיא ש"הניח ראשו בין ברכיו . . . עד שיצאה נשמתו" (ע"ז יז, א). והיינו, שהתשובה הביאתו לרצון לידבק בקב"ה ולפרוש מן העולם (ולא – לקיים המצוות כנשמה בגוף); אלא שזו הוראת שעה היתה, אך בכללות צריכה התשובה להיות כמבואר בפנים.

(7) משפטים כא, יג.

(8) לקו"ת ושער הפסוקים לארז"ל פ' משפטים. פרע"ח שער ר"ה פ"א. וראה בארוכה לעיל ע' כו.

(9) ספרי זוטא מסעי לה, כט.

(10) בראשית רבה פ"ה, ח.

(11) ברכות נו, סע"א.

(12) רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ב.

סימן ב

גדר הכפרה והתשובה דיוהכ"פ

יקדים דלהרמב"ם ע"כ צריך לחלק בין שעיר לכפרת היום / יכריח דלהרמב"ם ב' סוגי כפרה איכא / יבאר מהות ב' אופני הכפרה שברמב"ם, כפרה על מעשה האיסור וכפרה על הגברא / יסיק דאף בהתשובה איכא ב' אופנים אם הוא רק תנאי שלא יהי' אינו שב או דבעינן לתשובה ממש / מיישב שי' הרמב"ם בכפרת שעיר, ועפ"ז יבאר מחלוקת רבי ורבנן / דין כפרת מבעטים בזמן הבית

אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות.

א.

ובכס"מ על אתר הקשה דאיתא בגמרא בשבועות (יב, סע"ב ואילך) דאיפליגו רבי ורבנן, לדעת רבי ש"על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכיפורים מכפר", ולרבנן "דיוהכ"פ אינו מכפר אלא לשבים". ואמרינן ע"ז בגמרא, דלרבי אף על עבירות חמורות מכפר בלא תשובה, ולרבנן דאמרי דיוהכ"פ אין מכפר אלא על השבים,

יקדים דלהרמב"ם ע"כ צריך לחלק בין שעיר לכפרת היום

גבי הכפרה דשעיר המשתלח, כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"א ה"ב): שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה, בין שהודה לו בין שלא הודה לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח, והוא שעשה! תשובה, אבל אם לא עשה תשובה

ספר המדע (ירושלים, תשכ"ד).

(1) וי"ג (בכ"י ודפוסי רמב"ם) "שיעשה תשובה" - ראה

אמנם הא גופא צריך עיון גדול, מהיכי תיתי לחלק בין כפרת שעיר לכפרת עיצומו של יום. ובכפרת שעיר גופא צ"ב הא שאי"צ תשובה⁵ על עבירות קלות.

ב.

יכריח דלהרמב"ם ב' סוגי כפרה איכא

ובהקדים, דהנה הרמב"ם בהלכה הנ"ל, כתב "בזמן הזה⁷ שאין ביהמ"ק קיים ואין לנו מזבח כפרה, אין שם אלא תשובה כו", והיינו

הערה המגעת לו באי זה מאלו והכל סבת התשובה והיא הכפרה". אבל ברמב"ם מפורש "שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות כו' והוא שעשה תשובה". ומשמע שהשעיר הוא המכפר, אלא שצריך להיות, בנוגע לחמורות, גם תשובה.

5) וראה בהכרח דברי הרמב"ם - לח"מ לרמב"ם שם. תוספת יוהכ"פ (ד"ה ולענ"ד) וגבורת ארי (ד"ה ועל החמורות) ליומא פה, ב. מנ"ח מצוה שסד קרוב לסופה. ובכו"כ מפרשי הרמב"ם.

6) בירושלמי יומא פ"ח סה"ו (ועד"ז בירושלמי שבועות פ"א ה"ו) אע"פ שלא עשה תשובה. ובכו"כ מפרשים שמכאן מקור הרמב"ם דהשעיר מכפר על הקלות אף בלא עשה תשובה. אבל צ"ע החילוק בין שעיר המשתלח ליוהכ"פ שבוה כתב שמכפר רק לשבים. וראה שירי קרבן לירושלמי שבועות שם. ועוד.

א) ולהעיר גם ממשנית בחסידות ע"ז שעיר המשתלח - מאמרי רבינו הזקן פרשיות ח"ב ע' תתכח; דמ"צ (קיא, ב): ולא הי' בא לכפר החטא ממש רק להסיר הקטרוגים כו'.

ב) ואף שדעת הרמב"ם אינה מתאימה עם מ"ש בירושלמי שם בנוגע לל"ת, דהרי בירושלמי חילק בין עשה ול"ת, משא"כ להרמב"ם - ראה כס"מ כאן ה"ב ד"ה ומה הן - י"ל שבפרט זה (מה הן הקלות והחמורות) פסק הרמב"ם כתנא ביומא (פ"ו, רע"א).

7) בכמה גירסאות דהרמב"ם (ראה רמב"ם הנ"ל הערה 1): בזמן שאין בית המקדש, וליתא תיבת "הזה".

הנה ללא תשובה אף על קלות אינו מכפר. וא"כ שיטת הרמב"ם היא דלא כמאן, וממ"נ אם עשה תשובה אזי מכפר אף על החמורות, ואם לא עשה תשובה אזי לרבי יכפר על הכל ולרבנן אינו מכפר אף על הקלות, ומנין שעל הקלות יכפר אף בלא תשובה.

ובדברי הרמב"ם גופא צ"ע, דהא הרמב"ם עצמו פסק כבר כרבנן בהלכה זו דהכפרה תלוי בתשובה, וכ"ה בהלכה שלאח"ז (ה"ג) שכתב "עצמו של יוה"כ מכפר לשבים". וא"כ מנ"ל להרמב"ם לחדש דבקלות מכפר אף בלא תשובה.

ובפשטות יש לומר, דלהרמב"ם תרי מיני כפרה איכא. וכפרת "שעיר המשתלח" אינה ממין הכפרה ד"עצמו של יוה"כ" שבה איפליגו רבי ורבנן, וב' כפרות נפרדות הן², ופלוגתת רבי ורבנן הוא רק לענין הכפרה דעיצומו של יום.

ונראה כך מלשון הרמב"ם גופא, דהא דפסק כרבנן מיירי התם בכפרה דעיצומו של יום, ובוה פסק דאינו מכפר אלא לשבים³, ואילו בכפרת שעיר כתב דיכפר אף בלא תשובה על הקלות.

2) להעיר מחידושי הרשב"א שבועות שם ד"ה קשיא אשמעתין.

3) כמבואר בלח"מ כאן ה"ג. וראה גם כס"מ שם ד"ה ועצמו. ועוד.

4) בחבור התשובה להמאירי (משיב נפש מאמר ב פי"ג) יומה שאמרו בקצת מקומות שמכפר על הקלות אף בלא תשובה, ביאור - אע"פ שלא התעורר תכלית הערה עד שיבא ממנה לידי תשובה גמורה". אבל לא נרמז לכאורה מזה ברמב"ם, ואדרבא כותב "אבל אם לא עשה תשובה . . מכפר לו . . על הקלות". והמאירי לשיטתו ש"שעיר הוא סבת הכפרה והתשובה היא הכפרה"^א (וכן כ' שם לגבי עצמו של יום הכפורים ויטורין ומיתה ד"כלם

- דאותם העניינים שבראש השנה ויום הכיפורים³ הינם "בכפה" - בכיסוי ובהעלם, הנה "ליום הגנו" - בחג הסוכות, באים הם באופן גלוי. ולפי זה, זמן שמחתנו שווה ממש לימים הנוראים, דעניינם אחד הוא, ורק שבחג הסוכות הוא באופן דגילוי ובקו השמחה⁴, וכפי שיתבאר לקמן בעז"ה.

וזהו שמצינו שהעניינים הכלליים שבעשרת ימי תשובה, שייכים הם ונרמזו לחכימין בענייני המועד דסוכות:

ראש השנה: באותיות התיבה 'סכך' נרמזו מאה התקיעות דראש השנה⁵: 'סמ"ך' - כנגד שישים תקיעות, ושני פעמים 'כ"ף' - כנגד עשרים שברים ועשרים תרועות⁶.

יום הכיפורים: על-פי פנימיות, עניין סכך הסוכה (שהוא לזכר ענני הכבוד) 'נמשך' מן ענן הקטורת - שהוא עיקר עבודת היום דיום הכיפורים⁷.

ימי התשובה: ימי התשובה הינם שבעה ימים (בין ראש השנה ויום הכיפורים⁸), ובכתבי האריז"ל מבואר⁹, שהם מכוונים כנגד שבעת ימי השבוע דכל השנה - יום ראשון מתקן את ימי ראשון שבכל השנה, יום שני את ימי שני וכו'; וכנגד זה אף חג הסוכות הוא שבעה ימים - דישי לומר, שעל-ידם ממשיכים שמחה בכל ימי השבוע של השנה הבאה.

שלושה עניינים בשלושת המועדים

ויש לבאר שייכות חג הסוכות לימים הנוראים, בהרחבה ובעמקות יותר:

דהנה, בראש השנה וביום הכיפורים מצינו תוכן שווה המשותף לשניהם - דתוכנם הכללי מורכב משלושה עניינים, זה למעלה מזה בדרגתם¹⁰:

3) שהוא פנימיות ר"ה (לקוטי תורה דרושים לר"ה נח, ב).

4) אף טעם וסיבת השמחה ("זמן שמחתנו") הוא מצד עניין הגילוי - כי השמחה היא דוקא בעת שהאורות דלמעלה באים לידי גילוי (ראה המבואר במקומות דלעיל הערה 2).

5) משנת חסידים ופע"ח שער הסוכות בסופו.

6) ראה תורת לוי יצחק ע' שג.

7) ראה עטרת ראש שער יוהכ"פ לו, סע"א ואילך. ועוד.

8) ראה לעיל ע' פב, שימי ה'תשובה' עיקרם הם ז' הימים שבין ר"ה ויוהכ"פ, וראה בזה לקוטי שיחות חכ"ט ע' 204.

9) ראה סידור האריז"ל - עשי"ת.

10) נתבאר בארוכה לעיל: ראש השנה - ע' פא ואילך; יום הכיפורים - ע' קסג ואילך.

העניין הא' – המצוות המיוחדות לימים אלו: בראש השנה – מצות התקיעה בשופר, וביום הכיפורים – מצות התענית ומצות התשובה ויודוי.

העניין הב' – עבודת התשובה שבהם [דהרי גם ראש השנה ויום הכיפורים נכללים בעשרת ימי התשובה]; אשר היא מעלה יתירה על העניין הא' – כי תשובה היא למעלה מן המצוות, דלכן ביכולתה לכפר עליהם ולתקן את שהחסירו בקיומם.

העניין הג' – תוכן ו'עניין היום' לכשעצמו, שלמעלה גם ממעלת התשובה:

בראש השנה – תוכנו ועניינו העיקרי הוא [כמודגש בפרטי עבודת ותפילות היום, אשר עיקרם סובב אודות עניין זה] – בקשת הקב"ה "תמליכוני עליכם"¹¹, ועבודת ישראל עם קרובו 'להכתיר' אותו ית' למלך. אשר עבודה זו קודמת לעבודת התשובה, הואיל וקבלת עול המלך היא ראשית הכל ("קבלו מלכותי" ורק אחר כך "קבלו גזירותי"¹²);

וביום הכיפורים – תוכנו ועניינו העיקרי הוא הכפרה ד'עיצומו של יום מכפר"¹³, דהיא כפרה באופן נעלה ביותר הבאה מצד מעלת היום וקדושתו. והיא למעלה מן התשובה – מאחר ועבודת התשובה אין בכוחה להביא לידי כפרה כזו¹⁴.

ובכדי לבאר, כיצד באים שלושה עניינים אלו שבעבודת הימים הנוראים ("בכסה") בחג הסוכות ("ליום חגנו") באופן גלוי – צריכים אנו לבאר תחילה מהות ומעלת שלושה עניינים אלו, כדלקמן.

שלוש דרגות שייכות והתאחדות

שלושת העניינים הכלליים שבעבודת ראש השנה ויום הכיפורים, הם ביסודם שלוש מדרגות בשייכותם והתקשרותם של ישראל בקב"ה, זו למעלה מזו¹⁵:

האופן הראשון – כמו שני דברים נפרדים אשר ישנו דבר נוסף המאחד ביניהם: בני ישראל הם מציאות בפני עצמם, נפרדת – כביכול – מן הקב"ה, ושייכותם והתקשרותם עימו היא באמצעות דבר שלישי – קיום המצוות.

(11) ר"ה טז, א. לד, ב.

(12) ע"פ מכילתא יתרו כ, ג.

(13) שבועות יג, א. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג.

(14) דהלא (אף) ה"שבים" צריכים לבוא לידי כפרת יוהכ"פ (ראה מקומות שבהערה הקודמת).

(15) ראה המבואר בזה גם לעיל, במקומות שנשמנו בהערה 10.

האופן השני – שייכות עמוקה יותר: אף כאשר חסר, ח"ו, הקשר שבאמצעות קיום המצוות, מקושרים בני ישראל עם הקב"ה. דזה מורה ששייכותם אליו ית' אינה תלויה רק בקיום המצוות המאחד ביניהם, אלא – היא שייכות הקיימת תמיד בפנימיותם.

וקשר זה מתגלה בעבודת התשובה: דמצד שייכותו זו הפנימית עם הקב"ה – הנה אף כשהאדם פרק ממנו, ח"ו, עולו ית', ועבר על ציווי ה' – חורה לו הדבר, ומתחרט ועושה תשובה.

האופן השלישי – "ישראל וקודשא בריך הוא כולא חד"¹⁶: נשמת כל איש ישראל במהותה היא "חלק אלוקה ממעל ממש"¹⁷ – 'חלק', כביכול, ממנו ית'. ומצד זה, שייכותו עם הקב"ה אינה באופן שישנו דבר חיצוני הפועל חיבור ואיחוד ביניהם, אלא מלכתחילה הוא דבר אחד ממש ("כולא חד") עם הקב"ה.

ושייכות זו הינה נעלית מן השייכות המתגלית בעבודת התשובה (האופן השני) – כי אף שהשייכות דתשובה הינה גם כן בפנימיות האדם (דלכן אינה תלויה בדבר חיצוני – קיום המצוות, אלא קיימת היא תמיד) – סוף סוף היא בדרגת הנפש בה נרגש שהוא **מציאות לעצמו**, נפרד – כביכול – מן הקב"ה¹⁸, ורק שקשור הוא עימו בקשר פנימי וחזק. משא"כ באופן ההתקשרות הנעלה ד"כולא חד" – בו מתגלה ונרגש שישראל הם מלכתחילה **דבר אחד עם הקב"ה**.

וקשר זה הוא המתגלה ב'ענין היום' דראש השנה ויום הכיפורים: בראש השנה – בעבודת "תמליכוני עליכם", וביום הכיפורים – בכפרה שמצד "עיצומו של יום", דיסודם הוא בגילוי קשר נעלה ועמוק זה שבין ישראל לקב"ה, וכפי שנתבאר בארוכה לעיל בספרנו במקומו.

ולפי זה יתבאר, כי שלוש מדרגות אלו באופן השייכות דישראל וקוב"ה, הינן גם היסוד דשלושת עניינים שישנם בחג הסוכות, בדומה לשלושת העניינים שבעבודת הימים הנוראים ('ענין היום', עבודת התשובה, ומצוות היום), כדלקמן.

סוכה, ארבעה מינים ושמהת החג

ועתה נבוא לעיין בענייני המועד דחג הסוכות, ולהעלות מהו 'ענין היום' המייחד אותו, ומהם העניינים הנוספים לו.

דהנה, תיאור החג בכתוב הוא – "בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הפוכות שבעת

16) ראה זח"ג עג, א.

17) ראה תניא פ"ב.

18) כמודגש בכך שמטרת התשובה היא – חיזוק הקשר עם הקב"ה שעי" קיום המצוות, ראה לעיל ע' פו הערה 21.

סימן ג

"ניסוך המים" שבכל יום

אחד העניינים העיקריים המייחדים את חג הסוכות, הוא ניסוך המים בכל ימות החג בבית המקדש, אשר "שמחת בית השואבה" הקשורה בו הייתה שמחה גדולה ביותר / כיון שניסוך המים, על-פי פנימיות, היא העבודה דקבלת עול בלא טעם ועריבות, מדוע הייתה השמחה הגדולה בשייכות לה ולא בניסוך היין - דבר המשמח? / ניסוך המים ילפינן מאותם הפסוקים בהם מדובר אודות ניסוך היין ולמה חילקו וקבעו את ניסוך המים כחובת היום, ולא כחובת הזבח?

ביאור על-פי פנימיות בעניינם של 'ניסוך היין' ו'ניסוך המים', הטומנים בחובם יסודות בדרכי עבודת האדם את השי"ת

אחד העניינים העיקריים המייחדים את חג הסוכות מן שאר מועדי השנה, הוא ניסוך המים בכל ימות החג בבית המקדש. דבשונה מכל הנסכים שבכל השנה, שהם של יין, ישנו בחג הסוכות ניסוך נוסף ומיוחד - של מים.

ובשייכות לשאיבת המים וניסוכם אף נערכה בבית המקדש "שמחת בית השואבה" בכל ימות החג, בה הייתה שמחה גדולה ביותר, כמסופר במשנה ובגמרא¹, ועד ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

(1) סוכה נא, א-ב.

סימן ב

לישב בסוכתו של לויתן

את מצות סוכה מקשרים רז"ל עם מה שאמר אברהם אבינו לאורחיו "והשענו תחת העץ", ועם סוכת עורו של לויתן דלעתיד / מהו תוכנם המיוחד של שני אלו בשייכות למצות סוכה, ובפרט ששניהם פסולים לסוכה: "והשענו תחת העץ" הוא סיכוך במחובר ו'עורו של לויתן' אינו גידולי קרקע / ביאור רחב על-פי דרך הפנימיות בתוכן הכללי דהמצוות הנרמז במצות הסוכה, ומהות ה'סיכוך במחובר' וב'עור הלוי' בעבודת המצוות ובשכרן

צל העץ וסוכת הלוי' - מה עניינם למצות סוכה

א. בנוגע למצות סוכה אמרו רז"ל¹, שניתנה לישראל בשכר שאמר אברהם אבינו לאורחיו² "והשענו תחת העץ".

ובנוגע לשכר קיומה אמרו³ - "כל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה, הקב"ה מושיבו בסוכתו של לויתן לעתיד לבוא".

(1) ב"ר פמ"ח, י.

(2) וירא יח, ד.

(3) ילקוט שמעוני אמור רמז תרנ"ג.

גם בקדושה: 'צא' מדירת קבע!

"אמרה תורה . . צא מדירת קבע ושב בדירת עראי"

(סוכה ב, א)

עניינה של מצות סוכה הוא – כדברי הגמרא¹⁰: "אמרה תורה . . צא מדירת קבע ושב בדירת עראי".

ויש לומר בזה בדרך הדרוש:

בעבודת ה' של איש ישראל, אפשר שיעבוד עבודתו מדי יום ביומו בסדר קבוע, "תמידים כסדרם", ואף באופן מושלם "בכל לבבך ובכל נפשך", אך ללא כל שינוי והוספה – דירת קבע. ומובן, שהמדובר כאן הוא ב"דירת קבע" שע"פ תורה (דהרי "ברשיעי לא עסקינן"),

ואעפ"כ אומרים לו – "צא מדירת קבע": גם סדרים שעל-פי תורה וקדושה – מוכרח להיות בהם עניין של 'הזזה' ("א טרייסל"): לצאת אפילו מה"תמידים כסדרם" דקדושה, ולהעמיד את עצמו למעלה מהגבלותיו.

◇ ◇ ◇

שאיבת רוח הקודש - לעולי רגל

"יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה"

(ירושלמי סוכה פ"ה ה"א)

בירושלמי מבואר מהו טעם השם 'שמחת בית השואבה' – שהוא מפני שמשם היו שואבים רוח הקודש. ומביא לכך דוגמא מיונה הנביא ש"מעולי רגלים היה", וזכה שם לרוח הקודש.

וצריך ביאור בלשון הירושלמי – מה ראו לציין ש"יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה", דלכאורה הוא פרט צדדי, שאין בו שייכות לעצם העניין.

ויש לומר, שמרומז בזה עניין גדול בעבודת ה':

הטעם שנקראו המועדים בשם 'רגלים', הוא מפני שהעליה לירושלים בהם היתה צריכה להיות ברגליים דוקא. וכדאיתא בגמרא¹¹: "חיגר ברגלו אחת פטור מן הראיה שנאמר רגלים".

10 סוכה ב, א.

11 חגיגה ג, א.

והנה, 'רגל' מורה על עבודת ה' בדרך קבלת עול: הרגל אין בה הבנה, אין בה רגש, וכל עניינה הוא להישמע לפקודות המוח והלב, לשאת את עול הגוף ממקום למקום. וכך היא העבודה דקבלת עול, שעובד את ה' לא מפני התענוג השכלי שבעבודה, או הרגש הלב שבה, אלא – העבודה היא בבחינת 'עול' עליו, והוא מקיימה רק מפני שכל עניינו ומטרתו בעולם הוא לקיים את ציווי ה'.

ולכך מדגיש הירושלמי שיונה בן אמיתי "מעולי רגלים היה". לומר, שהדרך לזכות ברוח הקודש, היא על ידי העבודה בבחינת רגל. דרך על-ידי שמבטל מציאות עצמו מכל וכל, ועובד את ה' בדרך קבלת עול, נעשה הוא כלי מוכן שתשרה בו השכינה.

שמחה באופן של "פנים חדשות" באו לכאן!

השמחה ד'שמחת בית השואבה' בכל לילה של חג הסוכות, צריכה להיות באופן נעלה יותר לגבי השמחה בלילה הקודם, שהרי, בכל עניני קדושה קיים הכלל ד"מעלין בקודש"¹², ויש להוסיף ולעלות מחיל אל חיל, ובוודאי שכן הוא גם לענין שמחת בית השואבה, שבכל לילה יש להוסיף שמחה.

והנה, ידוע ששמחה אמיתית אינה אלא באופן של חידוש, כפי שמצינו בנוגע לשמחת נישואין, שע"י "פנים חדשות" ניתוסף בשמחה, ורק אז אפשר לברך "שבע ברכות"¹³.

ועפ"ז נשאלת השאלה, כיצד יכולה להיות שמחה אמיתית בכל לילה דחג הסוכות? הרי אין כאן ענין של חידוש, שהרי כבר היתה שמחה בלילה שלפני זה?

ואין לומר, שהחידוש ד"פנים חדשות" הוא זה שבליילה השני באים לשמוח אנשים שלא היו בלילה הראשון, שהרי שמחה זו אינה רק במעמד כו"כ מישראל, אלא גם ביחיד, וביחיד לא שייך "פנים חדשות".

אלא, שעל כרחנו לומר, שעצם הציווי להוסיף ולהעלות בשמחה, מכריח ומודיע, שניתן כח לכל אחד, לפעול חידוש בעצמו, שהוא יהי' ה"פנים חדשות". והיינו, ששמחתו תהי' כל כך גדולה, שלא רק שפועל בעצמו איזו "הזזה" ועילוי לגבי שמחתו הקודמת אלא שנעשה אדם חדש לגמרי, בבחינת "פנים חדשות"!

ומזה מובן העילוי של השמחה בכל לילה, כי מכיון שצריך "פנים חדשות" הרי זה מכריח

(12) ברכות כח, א. וש"נ.

(13) טושו"ע אבה"ע ס"ב ס"ז.

שהשמחה בלילה הזה תהי' כל כך גדולה עד שפועל על האדם להיות אדם חדש לגמרי.

להאיר את הרחוב - בזמן שאין השמש מאירה

בנוגע לזה שחג הסוכות הוא בחודש תשרי, כתב הטור, ש"אע"פ שיצאנו ממצרים בחודש ניסן, לא צונו [ה' יתברך] לעשות סוכה באותו הזמן, לפי שהוא ימות הקיץ, ודרך כל אדם לעשות סוכה לצל, ולא היתה ניכרת עשייתנו בהם שהם במצוות הבורא יתברך, ולכן צוה אותנו שנעשה בחודש השביעי (תשרי), שהוא זמן הגשמים, ודרך כל אדם לצאת מסוכתו ולישב בביתו, ואנחנו יוצאין מן הבית לישב בסוכה, בזה יראה לכל שמצות המלך היא עלינו לעשותה"¹⁴.

ויש לבאר המוסר-השכל שלמדים מקביעות מצות ישיבת סוכה בזמן הגשמים דוקא:

כשם שהיציאה לסוכה כפשוטה ניכרת ונחשבת למצוה לא בחודש ניסן, ימות החמה, שהשמש מאירה בתקפה, ואז היציאה לסוכה היא דרך העולם ודבר נוח הוא לאדם, אלא אך ורק כשנעשית בימי תשרי, ימות החורף, לאחר שתשש כחה של חמה, ובחוק נושבת רוח קרירה ויורדים גשמים, כן הוא גם בעבודה הרוחנית.

שבימות החמה, היינו, זמן שבו מאירה "שמש ה'"¹⁵, וקדושת השי"ת ניכרת בעולם - אזי כשיהודי יוצא מביתו לסוכה, שתוכנה של יציאה זו הוא כדי להאיר בחוץ - אין בכך משום מצוה, שכן, זהו דבר טוב ונוח;

דוקא ב"חודש תשרי", זמן בו "שמש ה'" אינה מאירה בתקפה, ועד לזמן שאין שמש ה' מאירה לגמרי, וחושך שורר בחוץ, ולא עוד אלא שמנשבות רוחות קרות - אזי ישנו החיוב ומצווה שיהודי יצא מן הבית להאיר את הרחוב!

(14) טור או"ח סתרכ"ה.

(15) תהלים פד, יב.

שיחות קודש

עבודת הלב בענייני המועד

אחד - שהי' סוחר גדול - ערך חשבון ממסחרו, ולאחר כל החשבון, "נרשם לו" ("הָאָט זיך ביי אים אונטערערגעשריבן") בסך-הכל: "אין עוד מלבדו".

בין אם מבינים או שאין מבינים - הרי בנוגע לפועל יש להתנהג כך. כי כן הוא הסדר בכל החכמות - שכאשר ישנו חכם גדול הידוע בחכמה פלונית, הנה בנוגע לאותה חכמה סומכים עליו ללא שום פקפוקים, להיותו חכם בחכמה זו. ועד"ז בעניינינו - שאפילו אם הוא אינו מבין את העניין ד"אין עוד מלבדו", הרי מכיון שרבותינו נשיאינו, הבקיאים בחכמה זו, סיפרו סיפור זה ע"ד חסיד שרשם בסך-הכל "אין עוד מלבדו", ביכלתו להיות בטוח בזה, ובב' העניינים: א) באמיתיות העניין ד"אין עוד מלבדו", ב) שגם כשעוסקים במסחר אפשר לעמוד במדריגה זו.

והיינו, עבודת ה' באופן ד"בכל דרכיך דעהו" - לעשות את העולם כלי לאלקות. כלי לפרנסה צריך להיות כלי טהורה על-פי תורה. בנתינת צדקה צריך לתת כפי יכולתו ויותר מכפי יכולתו, בידעו בוודאות שהקב"ה מנהיג את העולם, ומכיון שהוא כתב בתורה שיש לתת לצדקה חומש, "וארבע הידות יהי' לכם", הרי בשעה שיהודי נותן צדקה, נותן לו

"אתה הראת"

עומדים עתה ללכת ל"הקפות", והפסוק הראשון שאומרים הוא: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו". ופירש כ"ק אדמו"ר הרי"צ בשם אדמו"ר הזקן: "אתה" - דו, עצמות אין סוף ב"ה, "הראת" - האָסט זיך באַוויזן [=הראית את עצמך]. "לדעת" - אַז מען זאָל דיך קענען וויסן [=כדי שנוכל לדעת אותך], "כי הוי' הוא האלקים" ו"אין עוד מלבדו" - שכל העולם אינו אלא אלקות.

וענין זה תובעים מכאו"א מישראל, שיידע שכל העולם אינו מציאות כלל, אלא הוא אין ואפס, וזה שהעולם ישנו - הוא רק מה שהקב"ה מהווה אותו בתמידות מאין ליש, ובמילא כל מציאותו אינו אלא אלקות (כמבואר בארוכה בשער היחוד והאמונה בספר התניא).

ולכן, גם בשעה שנמצאים בענייני העולם, צריכים בשעת מעשה להיות משועבד לאלקות, וגם עניינים אלו גופא לשעבד להקב"ה.

וכפי שסיפר כ"ק אדמו"ר הרי"צ, שחסיד

הקב"ה את "ארבע הידות".

והיינו כפשוטו: בשעה שיהודי מנדב סכום מסויים לצדקה, ועדיין אינו רואה שום צנורות מניין יוכל לקבל את הסכום - אזי עושה הקב"ה צנורות, שיוכל להשיג לא רק את הסכום שנדב, אלא שיהיו לו גם "ארבע הידות" ש"יהי" לכן. וסוחר שיודע מעט חשבון, יבין, שכדאי לו לתת חומש גדול ככל האפשר, כדי שיהיו לו "ארבע הידות" גדולים יותר.

וכל זה בא מהידיעה ש"אין עוד מלבדו", ו"הוי" הוא האלקים - טבע הוא למעלה מהטבע, העולם הוא כלי לאלקות.

◇ ◇ ◇

"לדעת" עם כל הפירושים

ניגנו הניגון "קול דודי דופק פתחי לי אחותי גו", ואמר כ"ק אדמו"ר:

הפירוש של תיבות אלו הוא - שישנו כותל המפסיק בין "אחותי רעיתי תמתי" ובין "דודי" זה הקב"ה, ועל זה נאמר "קול דודי דופק", שהקב"ה דופק ומבקש: "פתחי לי אחותי רעיתי תמתי".

הקב"ה דופק על הדלת ומבקש מהנשמה (שהיא "אחותי רעיתי יונתי תמתי") שתסיר את הכותל המפסיק שנעשה ע"י העונות; אם עונות בפועל או הרגש הישות.

והקב"ה אומר: "פתחי לי" - כחודה של

מחט, "עפעץ מיר אויף אַ קליין לעכעלע" [=פתחו לי חור זעיר]... מה שנקרא אַצֶּץ (אצל האדם) "חודה של מחט", ואז, "אני אפתח לך כפתחו של אולם", מה שנקרא אצל הקב"ה "פתחו של אולם".

וע"ד המסופר במדרש שע"ז ש"נתן ידו ואצבעו עמהם" העלו המלאכים את האבן לירושלים, והיינו, שאפילו אם נמצא במעמד ומצב שלבו הוא "לב האבן", גם אז מעלים אותו לירושלים, ומכש"כ כאשר לבו הוא "לב בשר".

וזהו העבודה דשמחת תורה - עבודת התשובה בקו השמחה, והתשובה היא שתהיה היציאה מהישות, ולפעול בעצמו "לב נשבר ונדכה", "מאנין תבירין", ועי"ז נעשה "ישר יחזו פנימו", שגם למטה מתגלה הדעת האמיתית ש"אין עוד מלבדו".

וזהו גם שהתחלת הפסוקים שאומרים קודם הקפות היא - "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו":

ידוע פירוש אדמו"ר הזקן: "אתה - דו, הראת - האָסט זיך באַוויזן, לדעת - אַז מ'זאָל דיר וויסן" [=אתה, הראית את עצמך, בכדי שנדע אותך].

וכמו"כ ישנו הפירוש ש"לדעת" הוא מלשון שבירה, כמ"ש "וידע בהם את אנשי סוכות".

והענין בזה - שע"י השבירה, "לב נשבר", נעשה הענין ד"לדעת" מלשון ידיעה, שבאים להדעה האמיתית ש"הוי" הוא האלקים אין עוד מלבדו".

רשימת המקורות

חודש אלול

ענייניו של יום

- "חודש החשבון" ועבודתו - תורת מנחם-התוועדויות תשמ"ט ח"ד ע' 198 ואילך; תש"נ ח"ד ע' 171 ואילך; לקוטי שיחות ח"ב ע' 401 ואילך, 623 ואילך.
 "משל למלך בשדה" - אור חדש ל'אלול' - מאמר ד"ה אני לדודי תשכ"ו - 'תורת מנחם - ספר המאמרים מלוקט' ח"ד ע' רטז ואילך. לקוטי שיחות ח"ד ע' 1342 ואילך. תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ב ח"ד ע' 2107 ואילך*.
 ספר השיחות תשמ"ז ח"ב ע' 549 ואילך.

שואלין ודורשין

- א - תורת מנחם-התוועדויות תשמ"ח ח"ד ע' 229 ואילך.
 ב - לקוטי שיחות חל"ד ע' 59 ואילך.

חידושי סוגיות

- א - לקוטי שיחות חי"ז ע' 182 ואילך.
 ב - לקוטי שיחות חי"ז ע' 193 ואילך.

פנינים

עיונים וביאורים

- "לדוד ה' אורי וישעיי" - בעבודת חודש אלול - לקוטי שיחות ח"ט ע' 170 ואילך.

איך יכולה תשובה לעקור עוון שהיה לפניו? – לקוטי שיחות ח"ו ע' 54.
 "הרועה בשושנים" – חודש הרחמים והתורה – שיחות קודש' תשל"ח ח"ג ע' 326*.
 ג' חלקים במזמור – ג' שלבים בתשובה – לקוטי שיחות ח"ט ע' 170 ואילך.
 ראשית "עורו", שנית "חפשו" – לקוטי שיחות ח"ט ע' 129.
 יש תשובה בבני נח? – לקוטי שיחות ח"ו ע' 53 ואילך. תורת מנחם ח"ל ע' 114* ועוד.

דרוש ואגדה

ב' שיטות ב"תשובה במניין המצוות" – לקוטי שיחות ח"ח ע' 18 ואילך.
 ערי מקלט – מדוע רק בארץ ישראל? – תורת מנחם-התוועדויות ח"ב ע' 183*.
 ארבע תשובות ו'תשובה' אחת – לקוטי שיחות ח"ד ע' 1359.
 מדוע באלול די בתקיעת עשר קולות? – תורת מנחם-התוועדויות ח"ב ע' 60*.
 רצונו האמיתי של כל אחד מישראל – 'תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט על חדשי השנה'
 ח"ד עמ' ריט ואילך.

תורת חיים

לכוין הדרכים עבור האחים – לקוטי שיחות ח"ט ע' 297.
 הדרך פתוחה לכולם! – תורת מנחם-התוועדויות ח"ב ע' 308*.
 הזמן לתקן ולהשלים את המצוות – 'שיחות קודש' תשכ"ז ח"ב ע' 332* ; תורת מנחם-
 התוועדויות תשמ"ט ח"ד ע' 236.

שיחות קודש

"העלוקות" של אלול תורת מנחם-התוועדויות ח"ה עמ' 126 ואילך*.
 "חכמתו" של יהודי יקרה אצל הקב"ה תורת מנחם-התוועדויות ח"ג עמ' 288 ואילך*.

ראש השנה

עניינו של יום

- א - לקוטי שיחות ח"ד ע' 1144 ואילך; ח"ט ע' 450, 434; ח"ט ע' 351; תורת מנחם - התוועדויות חל"ד ע' 247*.
- ב - לקוטי שיחות ח"ט ע' 291 ואילך.
- ג - לקוטי שיחות ח"ט ע' 438 ואילך, 453 ואילך.

שואלין ודורשין

- א - לקוטי שיחות חכ"ד ע' 222 ואילך.
- ב - לקוטי שיחות חל"ד ע' 89 ואילך.
- ג - לקוטי שיחות חכ"ט ע' 182 ואילך.

חידושי סוגיות

- א - לקוטי שיחות חל"ד ע' 180 ואילך.
- ב - רשימות רבינו, חוברת ס'.
- ג - לקוטי שיחות ח"ח ע' 63 ואילך.

פנינים

עיונים וביאורים

- שלמות המלכות - שלמות הביטול - ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 602 ואילך.
- שופר בשבת - אין אפשרי או אין צריך - לקוטי שיחות ח"ז ע' 51.
- "תפילה וצדקה" שעם התשובה - תורת מנחם-התוועדויות ה'תשמ"ב ח"ד ע' 2008*.
- סימנא מילתא - לקוטי שיחות ח"ד ע' 369 ואילך.
- 'לא אד"ו ראש' - תורת מנחם-התוועדויות ח"ב עמ' 3*.
- תקיעה במקום קריאה - לקוטי שיחות חל"ט ע' 43.
- ה"עולם מלא" של הזולת - לקוטי שיחות חכ"ד ע' 610.

דרוש ואגדה

- תלמיד חכם תוקע "בשבת" ו"במקדש" – אגרות קודש ח"ג ע' קפד ואילך.
 תקיעת שופר – קול פשוט – לקוטי שיחות חל"ד ע' 96.
 העיקר הוא ה"צועק" – לקוטי שיחות ח"ב ע' 405 ואילך.
 "מיצר" ו"מרחב" בכל ענייני השופר – 'תורת מנחם-התוועדויות' חל"ה ע' 101 ואילך*.
 "תקעו בחודש" – עבודת ה' בהתחדשות תמידית – 'תורת מנחם' – ספר המאמרים מלוקט על
 חדשי השנה' ח"א ע' סט.
 בריאת העולם אינה סיבה ליום-טוב – לקוטי שיחות חכ"ט ע' 482.
 תקיעת שופר "במקדש" הפרטי – 'רשימות' רבינו חוברת ס'.
 "רבת בנים אומללה" – לקוטי שיחות חל"ח ע' 112 ואילך.
 כלל ישראל זוכה בדין – לקוטי שיחות ח"ד ע' 1144.
 כמה ד"כייף" – טפי מעלי – תורת מנחם-התוועדויות חכ"ד ע' 21.

תורת חיים

- גופא בתר רישא אזיל – תורת מנחם-התוועדויות ח"א ע' 221.
 הינוך הילדים קודם – שיחות קודש תשל"ד – שיחת ו' תשרי*.
 נחיצות עבודת האדם – לקוטי שיחות חי"ד ע' 125.
 ה'אדם' שבאדם – לקוטי שיחות ח"ט ע' 410.

שיחות קודש

- "ובכן תן פחדך" של רבינו הזקן – תורת מנחם חי"ח עמ' 111*.
 יוקר ה"שנה טובה" של הזולת – תורת מנחם חכ"ז עמ' 182 ואילך*.
 "להביא את הסחורה עצמה" – שיחות קודש תשל"ד ח"א עמ' 80 ואילך*.
 "לחטוף" את הרגעים האחרונים – תורת מנחם חכ"ד עמ' 13*.